

СПОРТ И БИЗНИС

Научни часопис
Број 2.

Београд
април, 2016.

УКЉУЧЕНОСТ РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА У СТИМУЛИСАЊУ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ ДЈЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

PARTICIPATION OF PARENTS AND TEACHERS IN STIMULATING PHYSICAL ACTIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN

ДРАГАН ВУКАЛОВИЋ,
ЈУ Центар за социјални рад, Бања Лука, vuksa83@gmail.com

БОРКА ВУКАЛОВИЋ,
Независни универзитет Бања Лука, Педагошки факултет Бања Лука

Сажетак: *Значајем физичке активности дјеце, када је период најбржег неуропсихичког развоја управо у раном периду, а истовремено и развој функција, детерминисан је и циљ нашег истраживања. Упитником, посебно конструисаним за ово истраживање, анализиран је квантитет и дијелом квалитет физичке активности која се систематски изводи у предшколским установама, као и укљученост родитеља у стимулисању физичког развоја њихове дјеце. Узорком је обухваћено 106 родитеља чија дјеца похађају предшколске установе у 3 различите групе и 36 васпитача у граду Бања Лука. Добијени подаци указују на недовољну систематски вођену физичку активност, како у предшколским установама, тако и од стране родитеља.*

Кључне речи: *Физичка активност, квалитет физичке активности*

Abstract: *Significance of physical activity in children, when the period of fastest neuropsychological development is exactly in the early period, together with development of functions, determine the goal of our research. Specially designed questionnaire for this research analyses quantity and partly the quality of physical activity systematically performed in preschool institutions as well as involvement of parents in stimulation of physical activity of their children. The sample included 106 parents whose children are in preschool institutions in 3 different groups and 36 educators in the City of Banja Luka. Gathered information indicate insufficient systematically led physical activity in preschool institutions as well as by the parents.*

Keywords: *Physical Activity, Quality of Physical Activity*

1. УВОД¹

Полазећи од чињенице да се цјелокупан човјеков развој заснива на покрету и кретању, као и да сваки период на том путу има одређене законитости, које, ако их не уважавамо, могу негативно да се рефлектују на физички, моторни, сензорни, али и на остала подручја развоја. Већ рођењем дијете изводи одређене покрете, те је свака наредна фаза његовог развоја обogaћена новим и новијим покретима. Најинтензивнији период физичког развоја је управо у периоду до поласка у школу. Свакако је то и најинтензивнији период сазнајног, емоционалног, социјалног и сваког другог развоја. Потреба за разним видовима физичке активности спада у основне људске потребе и нарочито је изражена у дјетињству. Прије свега, моторне активности су за дијете предшколског

узраста, извор забаве и саставни дио многих игара. Развијена моторика је битан предуслов дјететовог успјешног развоја и учествовања у активностима које се организују у његовом окружењу, у вртићу, а касније и у школским и изваншколским активностима. Уважавајући биолошке законитости, с обзиром на пластичност дјечијег организма, у овом периоду је и највећа шанса за корективни рад у области физичког развоја, једнако као мјера превенције, тако и у дијелу кинезиолошког третмана.

Слиједећи поменуте законитости, ово истраживање смо фокусирали управо на популацију дјеце предшколског периода у друштву, које је „пребогато“ садржајима који одузимају вријеме за свакодневно трчање, скакање, провлачење, пењање, натезање, поскакивање и сл. Савремене играонице, опремљене многобројним реквизитима (углавном од пластике и

¹ Рад је излаган на Конференцији „Спорт, здравље, животна средина“, 31.10.2015. у Београду.

Драган Вукајловић, Борка Вукајловић

гуме), смјештене у тржним центрима, гдје маме и тате могу „напокон наћи мало времена и за себе и своје пријатеље“, испунити обавезу набавке хране и свега неопходног за добро домаћинство, најчешће су и најомиљеније мјесто за физичку и сваку другу активност њиховог дјетета. Сличне услове нуди и све већи број тзв. играоница у приватном власништву, које су постале замјена за одлазак у село у дане викенда код бака и деда и слично. Највећи број расправа, чланака, истраживања и слично, о утицају физичке активности на укупан психофизички, па и социјални развој сваког појединца, без обзира на доб или пол, указују на неопходност веће физичке активности, како би се одржали, али и унаприједили сви аспекти развоја јединке. Стога и овај рад почињемо са неколико података из истраживања спроведеног у Америци [1], на дјечи у доби од 5 до 8 година, а која препознајемо у дијелу наших размишљања:

- Двоје од петоро дјеце је претило;
- 50% дјеце недовољно вјежба како би се утјецало на кардиоваскуларни и респираторни систем;
- Само једно од троје дјеце задовољава стандарде гибљивости и јакости мишића;
- Двоје од петоро дјеце има повишени крвни притисак и холестерол, те није активно;
- Дјеца проводе двоструко више времена гледајући ТВ, него што се активно играју;
- Постоји директна повезаност између времена проведеног пред ТВ-ом и тјелесне масе;
- Данас су дјеца тежа него дјеца прије 20 година.

„Око 250000 смртних случајева годишње је повезано са смањеном физичком активношћу у САД (American Heart Association, 1998). Ипак, упркос емпиријским подацима који указују на позитиван утицај физичке активности на благостање човјека, нека истраживања говоре да је само 15% до 40% америчке популације активно у обиму који има позитиван утицај на побољшање здравља (Caspersen & Merritt, 1995; Potvin, Gauvin, & Nguyen, 1997, према Међедовић и други, 2014, стр. 12)“ [2].

Аутори у наставку текста указују на извјештаје у којима се износе подаци да мање од 50% дјеце учествује у било каквој активности која може утицати позитивно на здравље кардиоваскуларног система, као и на дуготрајне здравствене бенефите [2]. Физичку активност можемо третирати као мјеру превенције, али и терапије многих здравствених тешкоћа. У том смислу потребно је да знамо и разумијемо како и на који начин третирати неки проблем, што захтијева добро познавање свих компоненти физичке форме које су повезане са развојем и здрављем уопште. Важност и потребу за физичком активношћу, са

² Комплетна анализа је прослијеђена Институту за јавно здравство Републике Српске, али немамо податак на који начин ће ови показатељи утицати на развој мјера за очување здравља дјеце. Фактори ризика у предшколском узрасту су препознати. Превентивне активности које укључују улогу васпитача и родитеља требало би да буду усмјерене на правилну исхрану, повећање

Укљученост родитеља и васпитача

аспекта дугорочног бенефита у очувању здравља, наглашавају и *Rise* и *Howell* (2000.) [2]. Истраживања (*Biddle, Gorelyn* и *Stensel*, 2004; *Boreham* и *Riddoch*, 2001.) [3] говоре да су дјеца све мање физички активна, те да све мање времена проводе играјући се напољу. Указују на студију из 2012. године на узорку од 9000 америчке дјеце, гдје више од половине дјеце не излази бар једном дневно напоље ради игре са родитељима [3]. Закључују да се једина могућност за неки вид физичке активности своди на њихов боравак у предшколским установама. Иако је у плану и програму предшколских установа физичко васпитање дио обавезног програма рада, истраживања показују да у односу на дјецу која су похађала различите програме спортских школица, дјеца из вртића постижу слабије резултате у тестирању моторичких способности (Ступар, 2011.) [3].

2. КОНЦЕПЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА СА РЕЗУЛТАТИМА ИСТРАЖИВАЊА

За потребе нашег истраживања консултујемо податке из дипломског рада [4], који доставља анализу систематских прегледа дјеце предшколског узраста, рађене 2014. године у специјалистичкој педијатријској амбуланти ЈУ Дом здравља у Бања Луци.² Налаз систематског прегледа је дио обавезне документације коју родитељи достављају приликом уписа у вртић, те је из тог разлога ова анализа интересантна за наш рад. Анализом је обухваћено 489 дјеце, 262 дјечака и 227 дјевојчица, узраста од 1 до 6 година, од укупно 2170 дјеце обухваћених прегледом. Анализа показује да: лоше тјелесно држање има 36 дјеце, гојазних је 82, од чега је већи број дјечака на узрасту од 2 до 4 године, са већ видљивим деформитетом кичме их је 24, од чега највећи број на узрасту од 5 до 6 година. Равна стопала су код 58 дјеце, од чега их је највећи број на узрасту од 5 до 6 година старости, каријес има 116 дјеце, тешкоће у говору (дијагностиковано као поремећај говора) има 44 дјеце и анемија је дијагностикована у 46 случајева.

Истражујући са колико дворишта располаже ЈУ Центар за предшколско васпитање и образовање у Бања Луци, дошли смо до забрињавајућих података. Од око тридесет вртића у склопу Центра, само њих 6 има некакав отворени простор. Слична је ситуација и у десетак приватних вртића. Уређеност постојећих дворишта је посебан аспект, али је чињеница да само једно двориште испуњава препоруке за уређивање екстеријера.³

физичке активности дјеце, активну и равноправну комуникацију и интеракцију васпитача и родитеља и сл.

³ У овом раду нисмо консултовали савремене стандарде везано за третирани предмет, већ смо се базирали на основне препоруке које су изложене у текстовима методичара, као на примјер Каменова [5].

Драган Вукајловић, Борка Вукајловић

Ови показатељи су управо одредили предмет, циљ и задатке нашег истраживања, који су фокусирани на увид учешћа родитеља и васпитача у стимулисању физичке активности дјеце, у граду Бања Лука.

Истраживање је обављено у јуну 2015. године. Статистичком анализом обухваћене су четири групе испитаника, њих 142, а то су родитељи дјеце старосне доби од три године, њих 23.24%, од четири године 23,94% и 27,46% родитеља који имају дијете у вртићу старости пет година, те 36 васпитача, или 25,35%.

Заједничка карактеристика свих група је да вртић нема двориште, нити посебну просторију за физичке активности. Васпитаче смо одабрали системом случајног узорка. Наиме, упитник су дистрибуирали студенти НУБЛ-а, који изводе обавезну праксу на студију предшколског васпитања и образовања у већини бањалучких вртића. Као мјерни инструмент кориштен је за ову сврху конструисан Упитник, којим су третирана три подручја:

- увид у програм физичких активности које се проводе у вртићу,
- перцепција значаја стимулисања физичких активности за дјецу предшколског узраста и
- обим и облик физичких активности које се изводе са дјецом.

2.1. Увид у програм физичких активности које се проводе у вртићу

Користећи услугу вртића, дјеца управо ту проводе и највећи дио времена у току дана. Из тог разлога оправданим сматрамо испитати укљученост родитеља у све активности које су понуђене њиховом дјетету, ако не другачије, оно бар у односу на степен информисаности.

Питања су усмјерена на увид у план и програм физичког васпитања у предшколској установи, колико су родитељи информисани о томе да ли је такав програм у складу са савременим принципима едукације, да ли се програм треба унапређивати, те да ли постоји евалуација програма и активности од стручњака из ове области, те колико су родитељи, али и васпитачи упознати са програмом физичких активности које се проводе у „њиховом“ вртићу.

Укљученост родитеља и васпитача

Табела 1: План и програм физичког васпитања и образовања у предшколским установама у складу је са савременим принципима едукације

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	7.55	15.09	50.00	9.43	17.92	100.00
Васпитачи %	25.00	55.56	13.89	2.78	2.78	100.00

Да је План и програм физичког васпитања и образовања у предшколским установама у складу са савременим принципима едукације око 22% родитеља има слагање и дјелимично слагање са понуђеном тврдњом, док њих око 28% се не слажу, а 50% их није сигурно у квалитет програма. Васпитачи су несигурни у око 13% случајева. Да ли је непознавање програма физичких активности у вртићу резултат незаинтересованости родитеља или је неки други разлог томе, потребно је додатно истражити.

Табела 2: План и програм физичког васпитања и образовања у предшколским установама може увелико да се унаприједи

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	44.34	23.58	28.30	3.77	0.00	100.00
Васпитачи %	27.78	50.00	0.00	22.22	0.00	100.00

Да се План и програм физичког васпитања и образовања у предшколским установама може увелико унаприједити слаже се и дјелимично се слаже 67,92% родитеља. Интересантно је и размишљање васпитача (табела 2), који се у највећем броју, њих 77,78% слажу или

Драган Вукајловић, Борка Вукајловић

дјелимично слажу да се програм може *увелико унаприједити*.

На овај начин се отварају и питања: да ли то значи да наша дјеца у вртићу немају квалитетан програм физичких активности и ко је примарно одговоран за то, или је ова тврдња посматрана као и свака друга, да се све може радити боље и квалитетније?

Како у Републици Српској, па и граду Бања Лука, локалне заједнице имају обавезу надзора над радом јавних институција, сматрамо исправним и наше питање/тврдњу, које анализирамо у следећој табели.

Табела 3: У граду Бања Лука постоји стручна контрола у области праћења физичке активности дјеце у вртићу

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	0.00	0.00	93.40	0.94	5.66	100.00
Васпитачи %	0.00	0.00	41.67	8.33	50.00	100.00

Из табеларног приказа видимо да највише испитаника није сигурно да ли у граду Бања Лука постоји стручна контрола у области праћења физичке активности дјеце у вртићу, док је 50% васпитача сигурних да не постоји стручни надзор од стране оснивача, а ни један испитаник није изнио слагање са понуђеном тврдњом. Интересантан је податак који показује да највећи број свих испитаника нема увида у то, а ипак највећи број васпитача је сигурно да такав стручни надзор не постоји.

Можда дистрибуција одговора на тврдњу: *У потпуности сам упознат/а са програмом физичке активности која се проводи у вртићу* може понудити и дио одговора на претходно постављана питања?

Табела 4: У потпуности сам упознат/а са програмом физичке активности која се проводи у вртићу

Укљученост родитеља и васпитача

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Σ %
Родитељи %	0.00	0.00	1.41	17.61	55.63	74.65
Васпитачи %	19.72	3.52	0.00	2.11	0.00	25.35
Укупно %	19.72	3.52	1.41	19.72	55.63	100.00

Посматрајући наш узорак као једну цјелину, а видом у табелу 4 уочавамо да највећи број родитеља није упознат са програмом физичке активности која се проводи у вртићу, њих 55,63%, док су васпитачи већином упознати са програмом физичке активности, или 19,72% је одговорило да се слаже са овом констатацијом. Овакве процентуалне вриједности су резултат посматрања родитеља и васпитача као једне испитиване групе. Посматрано родитеље као једну групу испитаника у односу на васпитаче као другу групу добили смо слиједеће резултате:

Табела 5: У потпуности сам упознат/а са програмом физичке активности која се проводи у вртићу

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	0.00	0.00	1.89	23.58	74.53	100.00
Васпитачи %	77.78	13.89	0.00	8.33	0.00	100.00

Родитељи су у 74,53% случајева одговорили да се не слажу са наведеном констатацијом, док су васпитачи у 77,78% случајева одговорили да се слажу са овом констатацијом.

Драган Вукајловић, Борка Вукајловић

2.2. Перцепција значаја стимулисања физичких активности за дјецу предшколског узраста

Иако претпостављамо да о значају физичке активности у раном развојном периоду дјетета нема подијељених мишљења родитеља и васпитача, понуђена су ипак нека питања.

Посматрано посебно родитеље као испитивану групу и васпитаче као другу групу, добијени су следећи показатељи:

Табела 6: Програм физичког васпитања је од посебног значаја за психофизички развој дјеце предшколског узраста

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	96.23	0.00	3.77	0.00	0.00	100.00
Васпитачи %	86.11	13.89	0.00	0.00	0.00	100.00

Посебно уочавамо недоумицу родитеља (њих 3,77%) који се изјашњавају да нису сигурни у посебан значај и утицај адекватне физичке активности на укупан психофизички развој у раном дјетињству.

Каква се важност даје физичкој активности дјеце у односу на цјелокупан развој, те како родитељи и васпитачи перципирају њен утицај на процес учења, предочавамо подацима добијеним нашим истраживањем.

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	39.62	25.47	34.91	0.00	0.00	100.00
Васпитачи %	80.56	11.11	0.00	8.33	0.00	100.00

Табела 7: Физичка активност у предшколским установама посебно је важна у процесима учења

Укљученост родитеља и васпитача

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	39.62	25.47	34.91	0.00	0.00	100.00
Васпитачи %	80.56	11.11	0.00	8.33	0.00	100.00

Да је физичка активност у предшколским установама посебно важна у процесима учења слаже се 39,62% родитеља и 80,56% васпитача. Примјећујемо да значајан проценат родитеља, њих 34,91% није сигурно да ли је физичка активност у предшколским установама посебно важна у процесима учења.

Можда је управо овдје одговор на постављана питања у првом дијелу нашег истраживања? Подаци из табела 6 и 7 указују на веома интересантну перцепцију учења и психофизичког развоја, посматрано из перспективе родитеља. Због чега родитељи *учење* доживљавају као посебан аспект, те у очекиваном обиму не перципирају важност физичке активности у процесу учења, подручје је истраживања. Истовремено, код васпитача не постоји таква значајна дилема. Сматрамо да је ово „аларм“ на којег професионалци, како из области васпитања и образовања, али и осталих струка, морају наћи и понудити адекватне информације младим родитељима.

Утицај физичке активности на здравствено стање, посебан је аспект којег посматрамо.

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	39.62	25.47	34.91	0.00	0.00	100.00
Васпитачи %	80.56	11.11	0.00	8.33	0.00	100.00

Табела 8: Стручно вођеним програмом физичке активности могу се превенирати многе здравствене тешкоће

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	71.70	5.66	16.98	5.66	0.00	100.00
Васпитачи %	97.22	2.78	0.00	0.00	0.00	100.00

Посматрано родитеље и васпитаче као двије испитиване групе, уочавамо код обје групе слагање са наведеним ставом, родитељи су у 71,7% случајева одговорили да се слажу, а васпитачи чак у 97,22% случајева. Иако је потребна детаљнија анализа, али ови подаци, у поређењу са подацима из претходне двије табеле, указују на могућу конфузију у разликовању процеса општег психофизичког развоја дјеце, процеса учења и здравља као посебног аспекта, посматрано из перспективе родитеља.⁴

2.3. Обим и облик физичких активности које се изводе са дјецом

Централно питање нашег истраживања је увид у укљученост родитеља и васпитача у конкретне физичке активности које свакодневно проводе са дјецом. Како смо већ поменули, највећи дио дана дјеца проведу у вртићу, када је и најоптималније вријеме за провођење физичких и других активности. Јутарње вјежбе, различите врсте игара, које захтијевају ангажман дјетета, од благе до интензивне физичке активности, пожељно на отвореном простору или пак у адекватним просторијама за вјежбање, један је од важних претпоставки за здрав и несметан свеукупан развој дјетета. Остали дио дана, као и дане викенда, дјеца проводе са својим родитељима. С обзиром на чињеницу да су нашим узорком обухваћени родитељи и васпитачи дјеце која су укључена у вртиће који немају адекватно двориште, нити специјализоване просторије (вјежбаоне и сл.) за вјежбање, као ни запослене професионалце из области физичке културе, наше истраживање смо усмјерили у правцу добијања информација о томе колико и какве физичке активности дјеца уопште имају.

Почињемо са питањем о познавању адекватних и неопходних физичких активности које су потребне дјетету у складу са његовим узрасним потребама.

Табела 9: Са сигурношћу знам које су физичке активности најдјелотворније за дјецу у односу на узраст

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	8.49	9.43	79.25	1.89	0.94	100.00
Васпитачи %	13.89	8.33	63.89	2.78	11.11	100.00

На основу овог табеларног приказа видимо да је 79,25% родитеља и 63,89% васпитача одговорило да није сигурно да зна које су физичке активности најдјелотворније за дјецу у односу на узраст.

Табела 10: дескриптивна статистика - Са сигурношћу знам које су физичке активности најдјелотворније за дјецу у односу на узраст

	n	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
Слажем се	4	2.00	5.00	3.5000	1.29099
Дјелимично се слажем	4	3.00	4.00	3.2500	.50000
Не слажем се	4	23.00	32.00	26.7500	3.77492
Дјелимично се не слажем	4	.00	2.00	.7500	.95743
Не слажем се	4	.00	4.00	1.2500	1.89297
<i>Valid N (listwise)</i>	4				

Таблична вриједност статистике 9,488 је већа од израчунате 9,37. Закључујемо да немамо довољно разлога да тврдимо да се ставови у погледу овог питања значајно разликују између родитеља и васпитача. Иако не можемо довољно разумјети непознавање родитеља које су то физичке активности најдјелотворније и најефикасније за правилан развој њиховог дјетета у односу на доб, једнако је зачуђујући висок степен непознавања тог аспекта и од стране васпитача. Све ово наводи на сложенију анализу третираног проблема. Могуће је за нека наредна истраживања анализирати и наставне садржаје за обуку васпитача у односу на ову проблематику, као и на потребу ангажовања стручњака за ову област. Све су то задаци друштва које жели имати здраву популацију.

Уколико и постоји каква таква физичка активност, понуђена тврдња: *Избор физичке активности најчешће одабире дијете*, анализирана је у наредној табели.

Табела 11: Избор физичке активности најчешће одабире дијете

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	79.25	10.38	0.94	6.60	2.83	100.00
Васпитачи %	50.00	22.22	0.00	11.11	16.67	100.00

Посматрано родитеље и васпитаче као двије групе испитаника, 79,25% родитеља и 50% васпитача је одговорило да се слаже са наведеним ставом.

Таблична вриједност статистике 9,488 је мања од израчунате 15,20 те закључујемо за ниво значајности од 0,05 и дф=4 да постоји статистички значајна разлика између става родитеља и става васпитача да избор физичке активности најчешће одабире дијете. Иако је утврђена статистичка значајност, уочавамо ипак да се највећи број и родитеља и васпитача изјашњавају да управо дјеца најчешће сама одабиру физичку активност. Ради овако неконтролисане и плански осмишљене адекватне физичке активности дјеце постоји велики ризик да ће се такав однос рефлектовати касније на здравље и општи развој и у одраслој доби.

Понуђеном тврдњом: *Најчешће физичке активности дјеце које проводе родитељи су на отвореном простору*, желимо утврдити колико родитељи воде рачуна да се дјеца играју на отвореном простору, као и колико су васпитачи упознати са том чињеницом.

Табела 12: Најчешће физичке активности дјеце које проводе родитељи су на отвореном простору

⁴ Након увида у наше истраживање, те након овако добијених резултата, контактирана су два родитеља, како бисмо добили могући одговор. Размишљање је у правцу перцепције особа са тјелесним оштећењем, као особа без тешкоћа у интелектуалном

функционисању, те је процес учења највероватније перципиран од значајног броја родитеља у том смислу. Још један повод за додатна истраживања!

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	57.55	10.38	0.00	19.81	12.26	100.00
Васпитачи %	41.67	8.33	27.78	5.56	16.67	100.00

Таблична вриједност статистике 9,488 је мања од израчунате 35,11 те закључујемо за ниво значајности од 0,05 и дф=4 да постоји статистички значајна разлика између става родитеља и става васпитача да најчешће физичке активности дјеце које проводе родитељи су на отвореном простору.

Нашу пажњу усмјеравамо на одговоре у следећој табели:

Табела 13: Најчешће физичке активности дјеце док бораве у вртићу су на отвореном простору

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	13.21	8.49	16.04	11.32	50.94	100.00
Васпитачи %	16.67	8.33	0.00	5.56	69.44	100.00

На основу овог табеларног приказа видимо да се васпитачи у 69,44% и родитељи у 50,94% случајева не слажу са наведеним ставом. Ови подаци говоре управо о недостатку адекватних простора за физичке активности у вртићу. Уочено слагање би се могло образложити недовољним разумијевањем питања. С обзиром да третирана популација нашег узорка нема шансу за чешћим кориштењем отвореног простора, могуће је да ту подразумијевају повремену шетњу у

⁵ У образложењу термина „редовно“ појашњено је да се термин односи на свакодневну физичку активност у трајању дуже од пола сата.

парк, или мисле и на друге вртиће. Свакако овај податак узимамо као грешку приликом постављања тврдње, која мора бити јасна и прецизно одређена. Свакако су могући бројни закључци, као и дискусија у односу на следећу понуђену тврдњу: *Васпитачи редовно⁵ проводе са дјецом адекватне физичке активности.*

Табела 14: Васпитачи редовно проводе са дјецом адекватне физичке активности

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	9.43	6.60	56.60	16.98	10.38	100.00
Васпитачи %	44.44	22.22	11.11	2.78	19.44	100.00

Са претходним ставом слаже се 44,44% васпитача, а 56,60% родитеља није сигурно да васпитачи редовно проводе са дјецом адекватне физичке активности за њихов узраст. Веома мали број родитеља вјерује да васпитачи редовно проводе са њиховом дјецом адекватне физичке активности.

Табела 15: дескриптивна статистика - Васпитачи редовно проводе са дјецом адекватне физичке активности

	Н	Минимум	Макимум	Меан	Стд. Девииација
Слажем се	4	2.00	16.00	6.5000	6.45497
Дјелимично се слажем	4	2.00	8.00	3.7500	2.87228
Не слажем се	4	4.00	22.00	16.0000	8.16497
Дјелимично се не слажем	4	1.00	8.00	4.7500	2.98608
Не слажем се	4	2.00	7.00	4.5000	2.38048
Валид Н (листwise)	4				

Таблична вриједност статистике 9,488 је мања од израчунате 42,17 те закључујемо за ниво значајности од 0,05 и дф=4 да постоји статистички значајна разлика између става родитеља и става васпитача да васпитачи редовно проводе са дјецом адекватне физичке активности за њихов узраст.

Једнако важна је и перцепција колико родитељи редовно проводе физичке активности са својом дјецом.

Табела 16: Родитељи редовно проводе са дјецом физичке активности

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	17.92	10.38	46.23	13.21	12.26	100.00
Васпитачи %	11.11	8.33	63.89	11.11	5.56	100.00

Таблична вриједност статистике 9,488 је већа од израчунате 3,71, те закључујемо за ниво значајности од 0,05 и дф=4 , закључујемо да немамо довољно разлога да тврдимо да се ставови у погледу овог питања значајно разликују између родитеља и васпитача. Једнако ни васпитачи немају увид у активности које родитељи проводе са дјецом у вријеме боравка изван вртића. Да нема довољно увида у активности које проводе васпитачи и родитељи, видљиво је већ из многих претходно презентованих показатеља овог истраживања. Из табеле бр.16 уочавамо и да је највећи број родитеља несигурних у постављену тврдњу, што може да укаже да ни родитељи међусобно не размјењују овакве информације.

Какав је облик и дјелимично интензитет физичке активности која се проводи у вртићу, истражили смо дијелом следећом понуђеном тврдњом:

Табела 17: Физичка активност која се проводи у вртићу служи најчешће за рекреацију

Испитаници	Слажем се	Дјелимично се слажем	Нисам сигуран/а	Дјелимично се не слажем	Не слажем се	Укупно
Родитељи %	19.81	26.42	53.77	0.00	0.00	100.00
Васпитачи %	80.56	8.33	0.00	11.11	0.00	100.00

Да физичка активност која се проводи у вртићу служи најчешће за рекреацију, слаже се 80,56% васпитача, а

највише родитеља није сигурно у ову констатацију, њих 53.77%. Таблична вриједност статистике 9,488 је мања од израчунате 63,57 те закључујемо за ниво значајности од 0,05 и $d\phi=4$ да постоји статистички значајна разлика између става родитеља и става васпитача да физичка активност која се проводи у вртићу служи најчешће за рекреацију. Уз наш примаран циљ да истражимо квалитет и обим физичке активности дјеце у третираним вртићима, добијамо и још један доказ недовољног обима адекватних физичких активности дјеце у већини бањалучких вртића.

3. ЗАКЉУЧАК

Дилеме, настале након анализе резултата нашег истраживања у односу на увид у програм физичких активности које се проводе у вртићу, указују на потребу већег информисања и укључивања родитеља у све оно што се ради са њиховом дјецом. Истовремено велико слагање и родитеља и васпитача да се програм може увелико унаприједити, наводи на закључак да постоји обострана сумња у квалитет понуђених програма. Колика је спремност и једних и других да се ангажују у унапрјеђењу програма, потребна је посебна анализа. Колико смо „заробљеници” размишљања да „неко други” треба да води рачуна о нашој дјечи, могуће је уочити и анализом одговора који указују да родитељи уопште не знају које се то физичке активности проводе у вртићу са њиховом дјецом. Предлажемо у том правцу истраживање које би дало одговоре на питања да ли је ријеч о незаинтересованости родитеља, или можда њиховог апсолутног повјерења у стручно особље у вртићима.

Показатељи нашег истраживања указују на веома низак ниво физичких активности које се проводе у највећем броју бањалучких вртића. На неке од разлога смо указали већ кроз интерпретацију резултата истраживања, који су примарно у зависности од материјалне опремљености вртића, гдје је евидентан недостатак отвореног простора и дворишта вртића. Истовремено, наше истраживање указује на значајно непознавање, већином родитеља, али и у значајном броју васпитача, које су то адекватне физичке активности за поједини узраст дјетета. Ниједан вртић нема запосленог стручњака из области физичке културе, а укључивање кинезиолошке струке у најширем смислу, је од случаја до случаја, препуштено

искључиво родитељима. Чињеница да ни родитељи ни васпитачи немају довољно увида у то шта, како и ко ради физичке активности са дјететом, захтијева већи ангажман стручњака, како у раду са родитељима, али и са васпитачима. Актуелна прича о „најбољем интересу за дијете”, није потврђена овим истраживањем. Очекујемо да ће ово наше размишљање заинтригирати бар дио читалаца, те да ће се почети говорити искреније о томе шта ко ради и шта је чија обавеза. Забрињавајућа је неинформисаност родитеља, који су млади и већином образовани људи, а да их недовољно занима шта се конкретно ради са њиховом дјецом. Истовремено, свјedoци смо све већег броја играоница и затворених, истина, укусно уређених простора, који скоро никада нису празни, који све чешће и у дане викенда замјењују боравак у природи. Негирати и затварати очи пред овом чињеницом није оправдано.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Хорват, В., Морандини, Плованић, Е. (2002). *Материјални увјети општег тјелесног вјежбања у вртићима*. Преузето са: www.hrks.hr/skole/11_ljetna_skola/90-Horvat.pdf.
- [2] Међедовић, Б. и др. (2014). Евалуација нивоа физичке активности и стања физичке форме деце предшколског узраста. *Tims Acta*, 8. Стр. 11-22. Преузето са: http://www.tims.edu.rs/wp-content/uploads/2014/03/No.2_Medjedovic_Osman_kac_Dimitric_Pantovic_Nedeljkov_Grujicic_Evaluacij_a-nivoa-fizicke-aktivnosti-i-stanja-fizicke-forme-dece-predskolskog-uzrasta.pdf
- [3] Ступар, Д., Романов, Р., Вујовић, П., Обрадовић, Д. (2013). Професори физичког васпитања и спорта у вртићима – потреба или хир? У Перић Д. (Ур.) *Зборник радова научног скупа Развојне карактеристике дјетета предшколског узраста* (стр. 60-67). Нови Сад: Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Факултет за спорт и туризам. Преузето са: www.tims.edu.rs/wp-content/uploads/2014/10/Zbornik-radova-2013.pdf
- [4] Ћојановић, М. (2015). *Улога предшколске установе и родитеља у развоју физичке и здравствене културе дјеце*. Дипломски рад. Национални универзитет Бања Лука.
- [5] Каменов, Е. (2006). *Васпитно-образовни рад у дечјем вртићу*. Нови Сад: ДРАГОН. Стр. 25-29.

LANGUAGE OF SPORTS COMMENTARIES AND HOW TO EVALUATE IT

ЈЕЗИК СПОРТСКИХ КОМЕНТАРА И КАКО ГА ОЦЕНИТИ

DANICA PIRŠL

Faculty of sport and physical education, Nis, danicapirsl@gmail.com

TEA PIRŠL

Faculty of Philosophy, Novi Sad

ESAD BEŠIROVIĆ

Faculty of sport and physical education, Nis

Abstract: Aggression or sportsmanship can be learned and reinforced in many different ways. Multiple reasons, rather than a single one, influence such behaviors. Young athletes need positive, appropriate, and constructive role models to teach and reinforce sportsmanship and moral reasoning. The coach is perhaps the most significant person influencing the amount of aggressive or sportsmanlike behaviors displayed in the competitive sport context. It was reported that nine percent of hockey players (N=166) between the ages of 12 to 13 perceived their coaches as approving of hockey violence. The role of referees has also been identified as a significant factor affecting athletes' subsequent behaviors. The role of sports commentaries and the language used should also be observed in order to classify them into objective, judgmental or historical ones, and to attribute them their vital role in sportsmanship development.

Keywords: Sports commentaries, Aggression, Sports, Role model, Coach

Сажетак: Агресија или спортски дух могу да се науче и појачају на различите начине. Много је фактора који утичу на таква понашања. Младим спортистима треба позитиван, одговарајући и конструктиван узор, да их ојача и научи спортским и моралним нормама. Тренер је, вероватно, особа која има највећи утицај на количину агресивног или правог спортског понашања, које се испољава у контексту такмичарског спорта. Тврди се да девет одсто хокејаша (N = 166), узраста од 12 до 13 година, сматра да њихови тренери подстичу насиље у хокеју. Установљено је да је улога судија такође значајан фактор који утиче на понашање спортиста. Спортски коментари и језик који се користи, као објективни, осуђивачки или историјски фактори, такође су од великог значаја што се тиче развоја спортског духа.

Кључне речи: Спортски коментари, Агресија, Спорт, Узор, Тренер

1. INTRODUCTION

Parents sometimes push their children into competitive sports. They may wish to realize their personal, unfulfilled desires through their children, or to have their children exposed to excessive competition, believing it is appropriate preparation for later, adult life [1]. Failure of referees to correct an athlete's aggressive behavior may reinforce and increase the probability of recurrence [1].

Aggressive children tend to have aggressive parents and those parents can be strong role models of aggression [2]. Similarly [3], it is stressed how important parents' influences on young athletes' moral reasoning is [1]. The potential role of media should be recognized in moderating aggression in sports [4]. The broadcaster should identify aggressive and unsportsmanlike behaviors immediately in terms of rule regulations and sportsmanship conduct. One study explored the impact

of television commentary on viewers' perceptions and enjoyment of player hostility, including violent behavior, in the context of a less combative sport [5]. Effects of fanship, gender, and varying levels of commentary (dramatic, neutral, no commentary) were tested.

A videotape of a heated Georgetown versus Syracuse men's college basketball game provided stimulus material, with the dramatic commentary treatment contradicting the visual evidence as to which team was the aggressor [5]. Strong medium effects were reveled, with viewers of the dramatic commentary treatment perceiving Syracuse players as being significantly more hostile, in line with the manipulation. Men were more likely than women to enjoy the fighting in the game segment, but fans' perceptions of opponent hostility were as vulnerable to the biased commentary as those of non fans [5].